

Atomkrig i horisonten

Asle Toje

debat@k.dk

Har du hørt historien om den røde papirclips? En fyr i Canada fandt en rød papirclips. Han byttede papirclipsen til en kuglepen og pennen til et dørhåndtag. 12 byttehandlende senere havde han fået byttet sig til et hus. Det er lidt det samme med atomkrig. Det er fuldt ud muligt at gå fra et rasende skænderi til verdens ende.

I 1965 postulerede politologen Herman Kahn, at denne "stige" har 44 trin.

Trin for trin eskaleres tingene fra en tvist på trin 1 til trin 20: En "fredelig verdensomspændende embargo eller blokade". Trin 21 er "lokal atomkrig, eksempel statueres". Nummer 44 er "krampagtig atomkrig" mod befolkningscentre.

Udviklingen hen mod den faktiske brug af atomvåben kan ske, ved at konflikten flyder over sine grænser gennem attentater, eller at infrastruktur uden for krigszonen angribes, eksempelvis rørdninger eller broer. Den ene part konkluderer, at hvis krigen udvikles, kan den lige så godt eskaleres.

Dette var en af pointerne i talen, hvor Vladimir Putin formelt proklamerede annekteringen af fire ukrainske provinser. Han sagde, at USA "skabte præcedens" for brugen af atomvåben med bombningen af Hiroshima og Nagasaki i 1945.

På samme tid uddeler de ukrainske myndigheder jodtabletter til befolkningen. Hans Kristensen, der er direktør for Nuclear Information Project hos Federation of American Scientists, har udtalt, at han er "ekstraordinært bekymret for, at Rusland nu vil anvende atomvåben i Ukraine".

På den vestlige side har pensionerede repræsentanter for de amerikanske myndigheder tilkendegivet, at hvis Rusland rent faktisk bruger atomvåben, vil Nato træde til som en krigsførende part og angribe russiske tropper i Ukraine. Eller USA kunne sænke hele den russiske Sortehavsflåde.

44 trin fra fred til krig

Ifølge Kahns eskaleringsstige vil vi i så fald være på trin 24: "Provokerende og væsentlige modforanstaltninger." Krig har en tendens til at bevæge sig i ryk, hvor perioder med tilsyneladende stabilitet efterfølges af korte, skarpe opbrud, hvor mange ting ændrer sig på kort tid.

Stephen Wertheim fra Carnegie Endowment for International Peace har advaret om, at jo mere Vesten

hjælper Ukraine, desto mere vil Rusland øge sin indsats. Mens andre eksperter ser voksende vestlig støtte som noget, der baner vejen for ukrainsk sejr, ser Wertheim en "langsom eskalering".

Det ser ud til, at Rusland nu overvejer at bruge atomvåben. Der er nogen usikkerhed forbundet med dette, eftersom censuren, der blev indført for at blokere russisk propaganda, også blokerer det vestlige publikum fra at modtage russiske perspektiver.

Kanalen for dialog, signalering og offentligt diplomati er indsnævret.

I programmet "Politisk kvarter" den 11. oktober tog tidligere norsk general Sverre Diesen det for givet, at Rusland – hvis landet starter en atomkrig – vil anvende et "taktisk atomvåben", som han beskrev som værende i samme vægtklasse, som hvad der kan opnås med konventionelle våben. Det er en sandhed med modifikationer.

Taktiske atomvåben har en eksplosiv kraft på op til 100 kilotons. Bomben, som USA kastede over Hiroshima, var på 15 kilotons. Der er få oplagte mål, hvor et mindre atomvåben ville have betydelig militær nytteværdi, bortset fra dets signal om eskalering, som under alle omstændigheder ville være den væsentligste pointe i tilfælde af faktisk brug.

Indtil for relativt nylig gik vestlige statsoverhoveder i praksis ind for atomvåben. Norge lever under Natos "atomparaply" og har gjort det længe. Nato har ikke udelukket at bruge atomvåben først. Tanken var, at atomvåbenes afskrækkende virkning gjorde krig mellem stormagterne mindre sandsynlig.

Derfor var målet at nedruste for at mindske faren for, at menneskeheden kommer til at udslette sig selv på grund af et skænderi om periferer regioner, mens afskrækkelsen forblev intakt. Nedrustningen fandt da også sted, men Rusland har i

øjeblikket 4477 sprænghoveder klar til brug, hvoraf mindst 1900 er taktiske atomvåben.

Civilisationen er skrøbelig

Det er dette princip, der nu er i fare for at bortfalde. Sagen med atomvåben er, at det er svært kun at bruge ét. En del af årsagen til dette ligger i, at de varslingsmekanismer, der blev etableret under den kolde krig, er forfaldet. Samtidig har Vesten en teknologisk fordel i modforanstaltninger mod atomvåben.

Hvis Rusland skulle finde på at bruge atomvåben som reaktion på, hvad de mener, er Vestens udvælselse af kampzonen, er det naturligvis tænkeligt, at det

ville føre til en pause og forhandlinger. Men det kan også udløse en hurtigt eskalerende pingpong-dynamik, hvor handling og respons tiltager i alvor time for time.

Vores ledere ser ikke ud til at forstå, hvordan detonationen af taktiske atomvåben af den slags, Rusland kan finde på at bruge i den nærmeste fremtid, meget let kan eskalere til civilisationens sammenbrud. Civilisationen er et tyndt slør. Hvis sårbare forsyningskæder bliver brudt, vil sulten indtage sin plads under PH-lamperne.

USA har gentagne gange under krigen understreget, at der ikke er tegn på, at Rusland har sat sit strategiske arsenal i beredskab.

På den anden side ser vi Rusland sende sine gigantiske atomubåde til søs, sandsynligvis med nok strategiske atomvåben til at forvandle vores byer til glasøener.

Det såkaldte Fermiparadoks er konflikten mellem manglen på klare, åbenlyse beviser for udenjordisk liv og den store statistiske sandsynlighed for, at der faktisk er intelligent liv derude. Hvis de eksisterer, hvorfor har de så ikke besøgt os?

Den berømte videnskabsmand Carl Sagan havde et nedslående svar på dette spørgsmål: Det ligger i intelligente livsformers natur at ødelægge sig selv. At vi fortærer os selv, før vi når det punkt i vores udvikling, hvor vi mestrer intergalaktiske rejser. Dette er relevant nu, hvor vi helt villigt risikerer atomkrig.

Ledere ignorerer truslens alvor

I lang tid – siden 1950'erne – er forsøg på at erhverve atomvåben blevet set som et tegn på, at man ligger uden for den internationale norm. For de etablerede atommagter var det et tegn på anstændighed at undgå at omtale faktisk brug af atomvåben. Ansvarlige stormagter truede ikke med dem.

Ruslands invasion af Ukraine har – ud over at rive FN-pagten itu – svækket dette tabu. Siden krigen i Ukraine begyndte i februar, er der næsten ikke gået en uge, uden at russiske embedsmænd har truet med brugen af atomvåben. Kyiv har tilsyneladende opfordret til et "forebyggende atomangreb" på Rusland.

Boris Bondarev, diplomat ved Ruslands FN-delegation i Genève, trak sig fra sin post i afsky over landets invasion af Ukraine. Han fortalte The New York Times, at det, der frastødte ham mest, var den frivole måde, hvorpå hans kolleger svælgede i muligheden for atomkrig.

Det er slående, hvordan vestlige politikere også

ignorerer atomtruslen, når de erklærer sig uvillige til at tage russiske atomtrusler alvorligt. Det er værd at huske på, at i gidselforhandlinger er manglende vilje til at forhandle eller tage trusler alvorligt opskriften på at få gidslerne dræbt.

Men det er jo langt væk, i Ukraine, tænker nogle. Vi overlevede Tjernobyl, vi skal nok overleve dette også. Det bringer os til det sidste punkt, jeg vil nævne. Det punkt, jeg allerhelst vil have læseren til at tage med sig: Atomkrig vil sandsynligvis føre til øjeblikkelige og katastrofale klimaændringer.

Nature er verdens førende videnskabelige tidsskrift. I august offentliggjorde Xi, Robock med flere en undersøgelse af, hvordan atomkrig vil påvirke verdens klima.

Undersøgelsen viser, at selv "små" atomkrige kan have ødelæggende konsekvenser på globalt plan.

De fleste atomvåben bliver testet på steder, hvor der er meget lidt brændbart materiale. Ved faktisk brug vil

enorme mængder aske blive skubbet op i atmosfæren og blokere for Solen på en måde, der vil føre til, at høsten slår fejl.

Planeten kan næsten ikke brødføde sig selv, som det er nu. Selv en lille atomkrig kan få millioner af mennesker til at sulte ihjel.

Farligt hvis tabu om atomvåben brydes

I 2005 blev amerikaneren Thomas Schelling tildelt Nobelprisen i økonomi "for at forbedre vores forståelse af konflikt og samarbejde gennem spilteorianalyse". I sit nobelforedrag reflekterede han over det faktum, at der ikke var blevet anvendt atomvåben i de 60 år, der var gået siden Hiroshima.

Schelling kom til den konklusion, at den manglende brug af atomvåben til dels skyldtes våbnenes afskrækkende effekt, men at tilbageholdenhed i de tilfælde, hvor atommagterne havde befundet sig i krig eller konfrontation, mest havde at gøre med det tabu, der var forbundet med deres faktiske brug.

Hvis dette tabu brydes, vil lyset blive dæmpet over hele kloden, og den verden, vi har arvet, vil falme til et smukt minde. I tidligere tider ville en sådan trussel have ført til fredsinitiativer. Ikke denne gang. Kun total sejr er godt nok. Over landet med verdens største atomarsenal. Måske havde Carl Sagan ret? ■

© E24

Oversat af Translated By Us

Asle Toje

Født i Norge i 1974.

Udenrigspolitisk forsker, kommentator og forfatter.

Næstformand for Den Norske Nobelkomité, som uddeler Nobels fredspris.

Hvad er perspektivet?

Der er ikke langt fra et simpelt skænderi til en reel atomkrig, og med Ruslands invasion af Ukraine har vi nærmet os.

I mange år nævnte statsledere ikke engang muligheden for at bruge atomvåben, men det tabu er nu brudt.

Selv begrænset brug af atomvåben kan skabe store katastrofer, eksempelvis kan asken fra en bombe skygge for solen og forhindre dyrkning af jorden.